

SNØSKREDULYKKEN PÅ KNABEN 4. MARS 1972

Av Jan Rob

For 50 år siden, lørdag 4. mars 1972 mistet de to guttene Jan Helge Sætervang (10 år) og Svenn Kjartan Ström (9 år) livet i et snøskred på Knaben.

Raset gikk i fjellskråninga like under der som vaskeriet etter Benkehei gruve stod. Det vil si ikke langt fra broa som går over bekken helt i bunnen av Gruvebakken.

Familien Sætervang bodde i huset på venstre side av veien helt i bunnen av Gruvebakken. Raset gikk altså i dalen like innenfor huset deres.

Familien Ström bodde i et av husene på vei ned mot skolen.

Janne Skille Gullestad er kusine til Jan Helge. Hun forteller at hennes familie hadde flyttet til Lyngdal da det hele skjedde. Der var de naboer med Frantz Unosen, som også hadde flyttet til Lyngdal. Han banket på døra hos dem og sa de måtte ringe til Knaben, for det hadde skjedd en ulykke. Janne valgte å ringe til Margot Glendrange, som fortalte at det hadde gått et snøras. To gutter hadde blitt tatt, og begge var døde. Jannes far, Jakob og bror Ivar var på jobb på aluminiumsverket på Lista. Men de kom hjem, og sammen reiste de til Knaben. Hun husker veldig godt da de kom inn i huset hos sin tante, at Jan Helge sine klær hang på en stol på kjøkkenet og støvlene stod ved siden av. Det var en fæl opplevelse og et minne som sitter i henne ennå.

Jan Helge likte så godt å se Barne-TV. Foreldrene reagerte på at han ikke kom hjem, og de oppsøkte foreldrene til Svenn Kjartan for å høre om han kunne være der. Det var han ikke. De gikk fra hus til hus for å lete. Folk begynte å samle seg, og det kom fram at de hadde blitt sett i en snøskavl, der de hadde hoppet i snøen. Man så at det hadde gått et ras, og det ble satt i gang søk i raset. Det ble brukt søkestenger, og det tok ikke veldig lang tid før begge ble funnet. De lå ca en meter fra hverandre. Dessverre var det ingenting å gjøre.

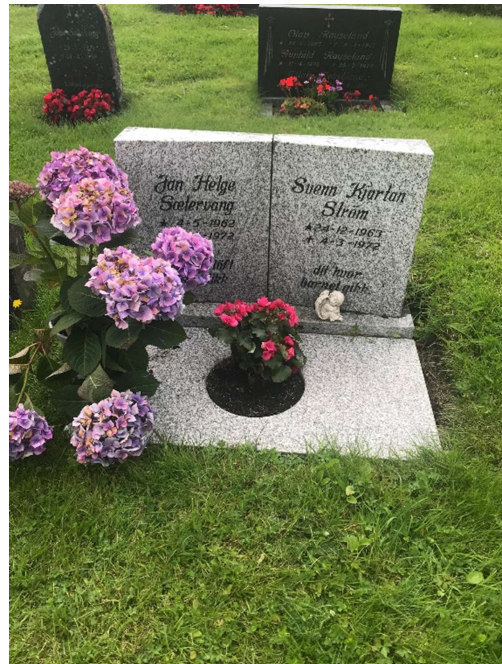
Ja – Det gikk rykter om at faktisk hadde blitt advart mot at de ikke måtte være der og ble jaget bort. Men det tok ikke lang tid før de var tilbake!

Det ble satt i gang søk

John Sætervang hadde arbeidet på Knaben fra 1964 til 1970. 26. januar 1972 begynte han på nytt i gruva, og flyttet dit med familien. Ulykken skjedde altså bare en god måneds tid etterpå. John fortsatte å arbeide på Knaben helt til nedleggelsen 30. april 1973. Han fikk seg arbeid på Svalbard, og familien flyttet dit. Da han på slutten av 1980-tallet ble pensjonist, kjøpte han hus på Knaben, og sammen med sønnen Ole Morten flyttet han tilbake dit. De bodde der noen år, før de flyttet videre til Kvinesdal.

Kona, Sonja flyttet ikke med til Knaben. Hun bor nå i Øverbygd i Indre Troms.

Svenn Kjartan sine foreldre, Kjartan og Karin flyttet til Avesta i Sverige etter nedleggelsen. Det vil si at faren sluttet på Knaben i slutten av januar 1973, ikke mange dagene etter at beskjeden om nedleggelsen hadde kommet. Han var blant dem som tok imot gruveselskapets tilbud om arbeid på jernverket i Avesta. Moren ble boende. Mens hun var der alene, begynte hun å arbeide i vaskeriet. Hun passet møllene, og hadde blant annet som oppgave å etterfylle møllekuler når det var nødvendig.

De to guttene ligger begravet på kirkegården i Kvinesdal. Det er en meget vakker gravstein. Den ser ut som to sider i en bok som er slått opp. Så står deres navn på hver sin side. Grava er alltid velstelt. De to familie har nok hjelp av personalet på gravlunden i Kvinesdal til å stelle grava.

På ettersommeren 2020 traff jeg en dame i Gruvebyen. Det var, Karina Strøm, Svenn Kjartans søster. Hun hadde hørt at det skulle være et minnesmerke etter broren, og ønsket å se det. Jeg viste henne selvsagt minnesmerket over «Barn omkommet i lek på Knaben. Sammen med sin datter Alexis, la hun på blomster ved minnesmerket.

Etterpå tok jeg henne med til Borgny Eie som tilfeldigvis var på besøk på Knaben hos sin datter Irene. Borgny har på eget initiativ i alle år sørget for blomster ved minnesteinen. «*Jeg kjente jo alle disse barna*», har Borgny alltid sagt. Hun kunne fortelle Karina mye om selve ulykka.

Vi ringte opp og fikk en samtale med Karinas foreldre, som da bodde i Drammensdistriktet. Dessverre var Karins helse såpass dårlig at hun behøvde konstant tilsyn av mannen. Men Kjartan Strøm fortalte at han en gang i året tar turen til Kvinesdal ens ærend for å sette blomster på grava.

Bertel Eie forteller at de to gutten var hans beste kamerater. Svenn Kjartan var like gammel som ham, mens Jan Helge var ett år eldre. Siden det var fådelt skole på Knaben, gikk de i samme klasse. De tre guttene lekte mye sammen, og hvis det hadde kommet

mye snø, var det vanlig at de fant snøskavler som det var gøy å sitte på skavlene for å prøve å trække dem ned. Bertel forteller at de ofte var på slike steder, særlig i Benkeheia. «*De var noen villbasser de to guttene, og det var sikkert jeg også*», smiler Bertel.

Denne dagen hadde de vært tidlig ute for å hoppe i snøen. Det hadde blåst mye i mange dager, og det var flere større skavler rundt forbi.

Bertels foreldre, Borgny og Bjørn var aktive i idrettslaget. Og denne lørdagen skulle de på skirenn i Birkenes. De skulle reise på lørdagen og overnatte i Aust-Agder. Bertel ble hentet inn klokken 12. Han skulle være hos Alma Ljåstad til hans to søstre Lilly og Anne Lise skulle komme hjem med bussen fra skolen i Kvinesdal, og overta som barnevakter. Alma fikk streng beskjed fra Bjørn om at Bertel ikke skulle ut etter

klokka 12. Så Bertel måtte se sine to kamerater fortsette å være ute. Han er ikke sikker, men tror at de to kameratene gikk direkte opp til der raset

gikk. Bertel hadde selv ikke vært akkurat der det skjedde, tidligere på dagen. Det var heller ikke en vanlig plass for dem å hoppe i snøen.

Han fikk etter hvert høre at Svenn Kjartans far hadde kommet inn på butikken for å spørre om noen hadde sett de to guttene. Ingen hadde sett dem, og da hadde faren sagt at det måtte settes i gang en leteaksjon.

Bertel sine to søstre hadde kommet hjem, og Bertel husker at han og de to satt i vinduet lenge, kanskje i flere timer og så opp mot sykestua. Der stod det en bil med blinkende blålys. «*Det var en sterk opplevelse*», sier han. Det hadde vist vært liv i en av guttene da de ble gravd fram, men livet stod ikke å redde. Bertel husker godt dagen etterpå. Da kunne han kjenne en skikkelig tomhet i kroppen.

Akkurat på 50-årsdagen etter ulykka la Bertel Selv på en krans ved minnesteinen for «Barn omkommet i lek». To dager etterpå var Knabens venner med på å et enkelt minnearrangement for ulykka. Dette ble kombinert med åpning av en garasje for løypemaskinen på Knaben. I garasjen er det også plass til Knaben Leitegruppe, som har sitt utstyr lagret der. Røde Kors Hjelpekorps har plass til både ambulanse, snøskuter og annet utstyr. Slik har garasjen også fått en funksjon innen beredskap.